

СЕКЦІЯ: ПЕДАГОГІКА

Марія Антонченко, Михайло Николаєнко
(Суми, Україна)

КРОССЕНС ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВЧИТЕЛЯ

Однією з актуальних проблем сучасного суспільства України є реформування системи освіти до світових стандартів, що відповідають сучасному стану науково-технічного прогресу та інформатизації всіх сфер життєдіяльності. Це передбачає принципово нові функції освіти і забезпечення педагогічними працівниками відповідності освіти запитам і вимогам сучасного інформаційного суспільства.

При цьому значно підвищує вимоги до рівня підготовки педагогів, їх особистісних і професійних якостей. Компетентнісний підхід до навчання педагогічних працівників, в основу якого покладено новий погляд на формування та розвиток особистості педагога, сприяє створювати такий педагогічний потенціал, що спроможний вести ефективне навчання в умовах швидких соціально-економічних змін, формувати та розвивати сучасні професійні компетентності педагогів [4].

Однією зі складових професійної компетентності педагога є інформаційна компетентність. Вчителі повинні вміти орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати, аналізувати інформацію та застосовувати її для самоосвіти та навчання учнів. Формування інформаційної компетентності на сучасному етапі розвитку освіти слід розглядати як одну з пріоритетних завдань професійної підготовки педагога. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що досліджували поняття інформаційної компетентності такі науковці, як П.В. Беспалов, А.А. Єлізаров, Н.В. Насирова, О.В. Овчарук, М.І. Жалдак, Н.В. Морзе та інші, але ж вони стосуються, в основному, формування інформаційної компетенції майбутніх фахівців, тобто студентів. Але аналіз напрямів формування інформаційної компетенції педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти є недостатнім і досить актуальним.

Метою статті є дослідити роль сучасного інтерактивного засобу кроссенс для формування інформаційної компетентності педагогів.

Виділення інформаційної компетентності як окремої складової професійної компетентності педагога обумовлено активним використанням інформаційних технологій у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і в освіті. Її важливість підкреслена у державних цільових програмах з освіти та інформатизації [3, 5, 7 та інші].

Інформаційна компетентність педагога – це інтегрований результат особистості педагогічного працівника по оволодінню сучасними інформаційними технологіями та застосуванню їх у власній професійній діяльності, який формується на основі оволодіння ним змістовим, діяльнісним і мотиваційним компонентами досвіду роботи з різноманітною інформацією [1].

Інформаційна компетентність передбачає:

- впевнене та критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні;

- інформаційну й медіа-грамотність та культуру;
- володіння основами програмування, роботи з базами даних;
- алгоритмічне мислення;
- навички роботи та безпеки в Інтернеті та кібербезпеки;
- розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [7, с. 11].

Для формування інформаційної компетентності педагога необхідно щоб він постійно оволодів новітніми інформаційними технологіями, впроваджував їх до навчального процесу, використовував сучасні інтерактивні методики та методичні прийоми навчання.

Одним з таких методичних прийомів є кроссенс, в якому використовується робота з образами, творчий потенціал аудиторії, інтерпретація наявного матеріалу зі своєї точки зору, залишаючи простір для індивідуальності. Кроссенс - асоціативна головоломка нового покоління, що з'єднує в собі кращі якості відразу декількох інтелектуальних розваг: головоломки, загадки і ребуса. Слово «кроссенс» означає «перетин смислів» і придумано за аналогією зі словом «кросворд», яке в перекладі з англійської мови означає «перетин слів». Ця унікальна ідея належить письменникові, педагогу і математику Сергію Федину і доктору технічних наук, художнику і філософу Володимирі Бусленку [2].

Кроссенс, вперше опублікований в 2002 році в журналі "Наука і життя" [2], представляє з себе асоціативний ланцюжок, замкнуту в стандартне поле з дев'яти квадратів, в які встановлюються зображення. Читати кроссенс потрібно зверху вниз і зліва направо, далі рухатися тільки вперед і закінчувати на центральному квадраті, таким чином, виходить ланцюжок загорнута «равликом» (рис.1).

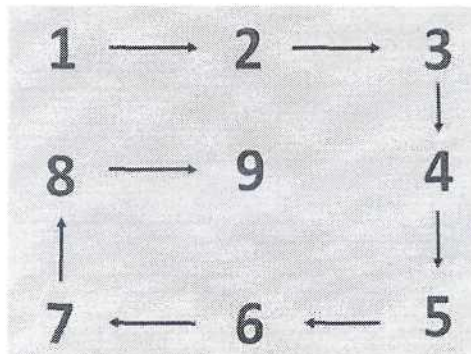

Рис. 1. Квадрати кроссенсу.

Дев'ять зображень розставлені таким чином, що кожна картинка має зв'язок з попередньою і наступною, а центральна об'єднує за змістом відразу декілька. Зв'язки можуть бути як поверхневими, так і глибинними, але в будь-якому випадку це дуже гарна вправа для розвитку логічного і творчого мислення. Кожна сторона потрібна і важлива, тому що тільки в комплексі виходить цілісність, тільки на перетині всіх смислів, з'являється новий щабель розуміння.

Проблема, з якою часто стикаються автори кроссенсів, – це трактування зображень, які можуть бути не дуже зрозумілі або надто загадкові. У такому випадку дається коротка текстова підказка – хто або що зображено на кожній картинці, а завдання – знайти зв'язки між сусідніми зображеннями або дати назву кроссенсу, відшукавши єдину нитку асоціацій. Предметні кроссенси, зрозуміло, розгадувати простіше. Потрібно лише зрозуміти сенс і знати алгоритм створення головоломки.

Кроссенс – гарний спосіб не тільки знайти зв'язок і смисли в історії, правознавстві, художній культурі а й поглибити розуміння вже відомих понять і явищ. Крім того, що важливо, він дозволяє оживити «повість минулих літ» образами – портретами історичних діячів, творами мистецтва, зображеннями предметів матеріальної культури, сюжетними картинками сучасників.

Основний сенс створення кроссенсу – це загадка, головоломка, ребус, завдання, яке призначене для певної аудиторії. Саме в цій якості воно цікаве нам, педагогам. В першу чергу, як нетрадиційна форма перевірки знань з предмета. Коли образи на зображеннях прості і логічні, для розгадки кроссенса потрібно лише знання фактів. У цьому випадку тематика конкретна і правильна відповідь лише одна. Наведемо алгоритм створення кроссенсу:

1. Визначення тематики, спільної ідеї.
2. Виділення 8-9 елементів, що мають зв'язок з епохою, ідеєю, темою.
3. Знаходження зв'язків між елементами, визначення послідовності.
4. Виділення елементів, що мають 3 і більше зв'язків (хрест, основа).
5. Концентрація сенсу в одному елементі (центр).
6. Виділення відмінних рис, особливостей кожного елемента.
7. Пошук і підбір зображень, що ілюструють елементи.
8. Заміна прямих образів і асоціацій непрямыми, символічними знаками.
9. Побудова асоціативного зв'язку між елементами.

Застосування кроссенсу при викладанні різних предметів має безліч варіантів. Підібрані в певній логіці образи можуть бути використані на будь-якому етапі уроку: на стадії визначення теми, для визначення та постановки проблеми, на стадії закріплення матеріалу, як спосіб організації групової роботи на повторення та узагальнення, як творче домашнє завдання і так далі. У цьому випадку головоломка буде мати конкретну методичну мету або навіть декілька.

Приклад створення кроссенсу, запропонований вчителем музики міста Суми, описаний М.С. Ніколаєнко [6]. Він розвинув та реалізував ідею кроссенса від звичайного **асоціативного ланцюжка** з 9 квадратів до повноцінного, розгорнутого, логічно направлено асоціативного куща (рис. 2).

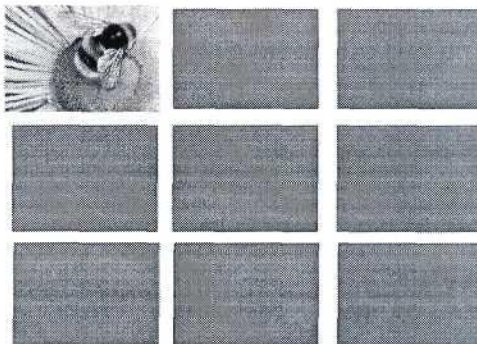

Рис. 2. Кроссенс «Музика»

Ідея реалізована у вигляді лише одного слайда презентації Power Point за допомогою рисунків, надписів, відео, які з'являються при виборі відповідного квадрата із дев'яти. При розгляді даних асоціацій вони зникають з полотна презентації (при цьому використовуються тригери) і як результат ланцюжка відкривається підсумок у наступному квадраті. Можна самостійно встановлювати порядок відкриття квадратів та регулювати асоціаціями (рис. 3).

Рис. 3. Кроссенс «Музика» (заповнений)

Кроссенс у першу чергу відображає глибину розуміння учнем заданої теми, сприяє розвитку логічного та образного мислення, підвищує мотивацію і розвиває здатність самовираження. Організація групової або парної роботи з кроссенсами однокласників допоможе побачити тему чи проблему з іншого боку, з іншої позиції. Прагнучи відобразити своє бачення, учні шукають цікавий додатковий матеріал, виявляють нестандартне мислення і підвищують рівень власної ерудиції. Як будь-яке творче завдання, кроссенси підвищують ініціативність, креативність і розвивають уяву. Не варто випускати з уваги і величезний виховний потенціал кроссенсів.

Таким чином, кроссенс, як методичний прийом виконує наступні функції: мотиваційну, інформативну, дослідницьку (допомагає відповісти на питання: що? де? коли?...), комунікативну (організовує діалог між учнями, учнями та вчителем та ін.), розвиваючу, пізнавально-пошукову, виховну тощо.

Таким чином, кроссенс є засобом для формування інформаційної компетентності вчителя тому що при його створенні використовуються сучасні освітні та інформаційні технології; враховуючі здібності, інтереси, професійний досвід педагогічних працівників, створюються умови для його професійного зростання та самореалізації.

Література:

1. Антонченко М.О. Сутність поняття «інформаційна компетентність педагога» / М.О. Антонченко // Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика: матеріали I Всеукраїнської науково-методичної практичної конференції (28 лютого 2017 р.) – Суми: НІКО, 2017. – С. 21-24.
2. Бусленко В., Федін С. «Семейный кроссворд, и новая интеллектуальная игра «Кроссенс»// Наука и жизнь. – №12, 2002. – с.12
3. Закон України від 02.12.2012 № N 5463-17 «Про Національну програму інформатизації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>
4. Иванов Д. Компетентности и компетентностный подход в современном образовании / Дмитрий Иванов. – М.: Чистые пруды, 2007. – 32 с.
5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень, В. І. Луговий, А. М. Гуржій, О.Я. Савченко]; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ: Педагогічна думка, 2016. – 448 с.
6. Ніколаєнко М.С. Комп'ютерний практикум. Практичні поради. / М.С. Ніколаєнко. – Суми.: Ніко, 2017. – 80 с.
7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>